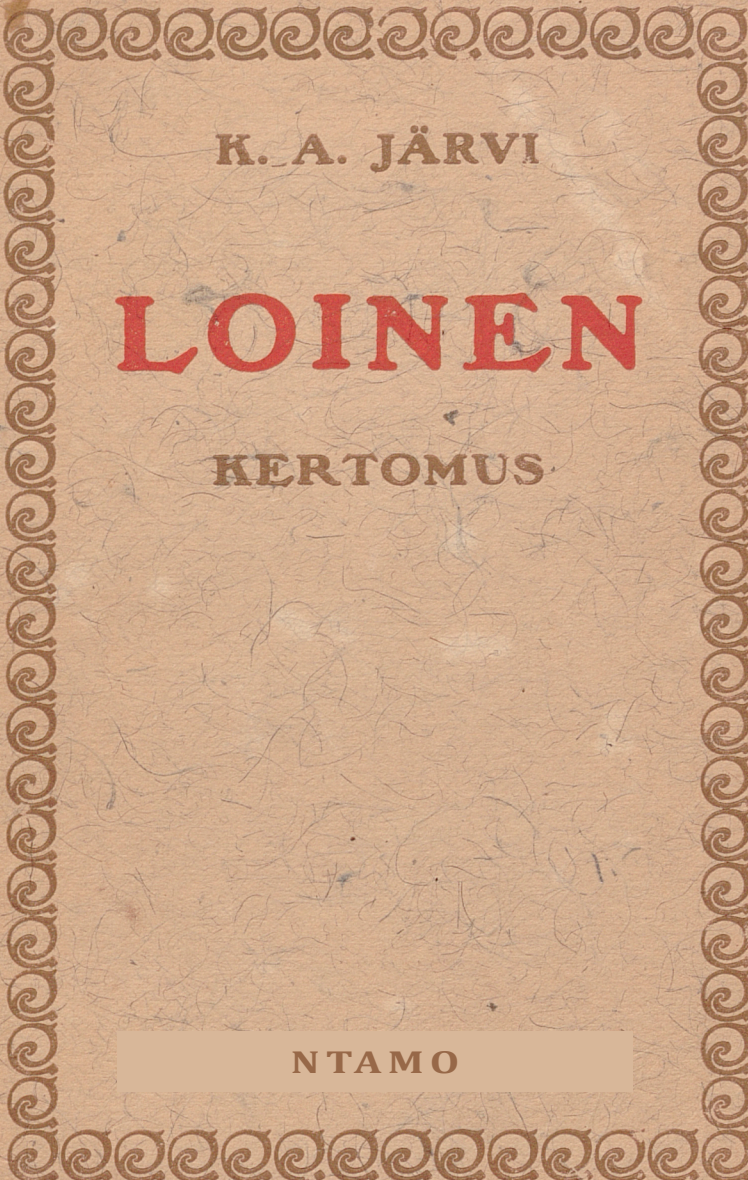

K. A. JÄRVI

LOINEN

KERTOMUS

NTAMO

LOINEN

K. A. JÄRVI

LOINEN

KERTOMUS

NTAMO

Alkuperäisjulkaisu Kustannusosakeyhtiö
Otavan Kirjapaino, Helsingissä, 1908

Näköispainos ntamo, BoD – Books on
Demand, Neuersdtedt, Saksa, 2016

Julkaistaan oheislukemistona Markku Eskelisen
suomenkielisen proosan historiaan *Raukoilla rajoilla*
(Siltala, 2016).

Samanaikaisesti julkaistaan näköispainokset

Alpo Jaakola ja Ilkka-Juhani Takalo-Eskola:
Meri kiipeilee (1965)

Sinikka Kallio-Visapää: *Kolme vuorokautta* (1948)

Lauri Luoto: *Pakolaisena* (1925)

Maria Vaara: *Likaiset legendat* (1974)

Ilkka Vuotila: *Kuin lähtö* (1966)

Erkki Wessman: *Odotus* (1965)

ISBN 978-952-215-647-1

ntamo

2016

www.ntamo.net

I LUKU.

Lämpömittarin elohopea on painunut yhä alemmaksi. Nyt varhaisena aamupäivänä näyttää se yli kolmenkymmenen asteen kylmää. On hirvittävä pakkanen, jossa huoneiden nurkat paukahtelevat, jäät parkuvat, ihmiset huoneihinsa kohmettuvat. Lehmät ynisevät viluissaan läävissään, joissa kanat jo vuorokauden toista ovat orsillaan liikkumatta siipiensä sisässä kyyköttäneet eikä kukko ole kehdannut askelta ottaa.

Ja kuitenkin nyt on paraallaan joulu, tämä sielujen lämpöinen juhla. Sen joulun lämmön voi nähdä ihmisten kirkkaista silmistä, mitkä turkkien sisästä kiiluvat, kun kirkkoon komeasti aiskellojen helistessä ajetaan täyden kuun paistaessa korkealla taivaalla. Hevoset ovat kuin jauhoissa uineet, ajajat pakkasen pukemat ja metsäinen tie yltä päätä talvisessa loistossa.

On sentään juhlallisen komea joulu.

Mieli kohoo. Veret turkkien sisässä läikähtävät. Hevosia hoputetaan.

Niin tullaan perille. Kirkkomäen alla hevoset sidotaan, heitetään nahkaista niiden selkään ja

lähdetään kirkkoon koirain jäädessä vartioimaan rekiä, joidenka vaatteihin ne makaamaan hyppäävät.

Mutta kun päästään sisälle Herran huoneeseen, pysähdytään ovelle melkein säikähtäen silmiin syöksyvää valoa. Sillä siellä alttarin edessä on suuren suuri uusi valolaitelma, jossa palaa ainakin pari sataa kynttilää. Näissä parissa kolmessa vanhassa kruunussa on korkeintaan kahdeksan itsekussakin.

Tämä on Juhmakan hovilaisen uusi lahjakruunu syntymäpäitjensä kirkolle. Hän on sen itse kuljetanut Pietarista sieltä voin myönnistä palatessaan.

Vanha harmaaparta paljaspää suntio seisoo sen alla kädet ristissä silmät ylös luotuina launeena siihen syvään ihmettelyyn, että hän on tämän valomerren sytyttänyt.

Nyt astuu Juhmakan hovin isäntä itse kirkkoon. Hänen korkea otsansa on uljas ja kalju päälaki herramainen. Suuri konkkanenä kyllä tohisee ja todistaa talonpoikaa. Mutta viekas suunseutu ja aina nauravat silmät tietävät liikemiestä. Kallis pietarilainen hienokarva turkki esittää hänet rikkaana miehenä ja nahkaiset shagilla reunustetut päällyssaappaat remmeineen ovat ylpeyden huippu.

Mutta siltikin hän on talonpoika. Vaikka kyllä tätä Ylä-Karjalan mainetta saavuttanutta talonpoika-aatelia. Suuri konkkanenä, joka tohisee, on tämän aateliston vaakuna ja tunnusmerkki.

Juhmakka silmää kruunuunsa, silmää kirkkokansaan ja näkee olevansa kaikkien huomion aihe. Hänestä tuntuu tässä kirkkokäytävällä kulkiessaan kuin kulkisi hän noiden toisten hartioilla ja itse Jumala paraallaan ojentaisi hänelle kätensä nostaakseen hänet siinä samassa ylös taivaan valoasuntoihin. Sillä niin ylentävän vaikutuksen kruunu häneen itseensä tekee.

Nyt äkkää hänet suntio ja tekee hänelle kolme syvää kumarrusta.

— Pyh!

Juhmakka kääntää päänsä toisaalle tuosta «resusta».

— Kuka saarnaa tänään? kysyy Juhmakka rilliniekkalukkarilta, jonka hän huomaa sivullaan kumartelevan.

— Pastori.

— Sekö? Miksikä ei rovasti?

— On pastorin vuoro.

Lukkari laittaa rilliensä nauhaa, katsoo tutkivasti naisten puolelle ja hännystelee Juhmakkaa.

Hän on käynyt Helsingin urkurikoulun ja ymmärtää liian paljon näin syrjäisen seurakunnan lukkariksi.

— Pitäisi saada sopiva paikka. Nuori herra sen tiennee, puhuu Juhmakka harmistuneena, että se on pastori, joka nyt saarnaa.

— Onhan täällä toki rovastikin mukana, lisää hän vielä kuin lohdutukseksi itselleen.

Lukkari hymyili ymmärtävästi, laittoi rilliensä

nauhaa, tirkisti naisten puolelle ja lähti etsimään paikkaa hovilaiselle.

Kirkko olikin jo tungokseen asti väkeä täynnä.

Tässä käytävän edessä ensi penkissä ei aivan etäällä alttarista istui joku aivan yksinään.

Ja suureksi kummakseen äkkää lukkari hänet yli koko pitäjän tunnetuksi Lois-Pietuksi, joka on luonut ympärilleen kammon lähimäisissään sekä sentähden että hän on yltä päätä syöpäläisissä että siksikin, kun on kovin suulas ja terävä kielestään. Hänellä on liikanimikin, jonka jokainen tuntee.

Siinä hän puolittain makaa penkkiä vasten ja tuijottaa suu auki Juhmakan lahjakruunuun.

Lukkari kutsuu hänet pois penkistä. Mutta Pietu nauraa vain vastaan.

Mutta kun Pietu sitten huomaa Juhmakan hovin isännän lukkarin takana, niin kohta hän kiiruusti työntyy pois penkistä ja asettuu nöyrästi käytävälle.

— Isäntä on hyvä.

Lukkari kumartaa Juhmakalle, joka nyt yksinään nousee penkkiin. Ja yksin siihen jääkin. Sillä tämä penkki on vain säätyläisiä ja pappilan herrasväkeä varten, vaikka Pietu tavattomassa julkeudessaan oli rohjennut sinne kiivetä.

Pietu käytävältä katsoo uteliaana, miten hovilainen avaa nenäliinastaan suuren virsikirjan, aivastaa, päristelee, leventelee, panee kalotin kaljulle päällelleen, niistää nenänsä, hellittää hiukan

kallista pietarilaista turkkiaan ja lopuksi ottaa kotelosta silmälasit, mitkä sovittelee nenälleen.

Pietu on puettu vanhaan tuiki kuluneeseen hännystakkiin ja paikkaisiin housuihin, joiden lahkeet ovat pistetyt rähjäisten anturasaappaiden varsiin.

Eikä jouluksikaan ole Pietu jaksanut pestä silmiään.

Suntio alkaa asettaa numeroita, suuria kankeita läkkipellistä leikatuita, virsitauluihin, ja askartaa hartaana niiden kanssa kuin hyvin pyhässä toimituksessa. Puhdas paidankaulus leveänä, valkoisena on taitettu alas ja lisää miehen kirkollista väriä. Sitten hän asettuu virsitaulun viereen kädet hurskaasti ristissä lehterille lukkaria katsellen.

Juhmakkakin silmää taakseen ylös lehterille, että milloin se siellä alkaa. Mutta samalla hänen käy sääliksi näin pakkasella lukkarin hienoja sormia.

Siellä se mies juuri voitelee näppiään jollain pääkaupunkilaisella palsamilla pakkasta vastaan.

Se harmittaa Juhmakkaa, että juuri nyt on pastorin saarnavuoro juuri nyt, kun hänen kruununsa ensi kerran tähän pieneen puukirkkoon häikäisevän valonsa jakaa.

Sillä tuskin Juhmakka oli kirkkomäelle päässyt, kun hänen korvaansa kuiskattiin pahaa taas pastorista. Se uutinen hiljalleen kulki siellä miehestä mieheen, sitä höystettiin kokkapuheilla,

perin raaollakin, ja naurettiin. Se tieto huhusi pastorin tilanneen kaupungista väkijuomia jouluksi ja eilen illalla olleen aivan humalassa. Kun suntio oli illalla käynyt pastorin kotona, oli tämä laulellut rekilaulua ja pyrkinyt voittosille vanhuksen kanssa.

Niin se juttu tiesi. Ja se nielaistiin hauskana uutisena.

Jykevä jouluvirsi vierii ja kierii kirkossa seinästä seinään ikäänkuin etsien Häntä, jonka edessä taivaat ja maat vapisevat.

Kun virsi on laulettu, vaivutaan syvään hiljaisuuteen. Sillä nyt on rukouksen hetki tullut. Sen aikana on rovasti ilmestynyt saarnatuoliin pitämään lyhyttä aamusaarnaa.

Sillä miehellä on ryhtiä. Ja ääntä! Oo — hän on kerrankin pappi.

Kummissaan katsoo Lois-Pietukin, miten rovastin turkin alla elää ja kuohuu, kun hän alkaa puhua. Ihmeissään kuuntelee hänkin — kai viheliäisin näiden sanankuulijain seassa — miten rovastin ääni värähtelee, sointuu, taipuu pehmoiseksi, mutta äkkiä jylinäksi kasvaa, syntisiä rusiko, lyö kuin satapäisellä ruoskalla perkeleitä ja pahoja henkiä.

Pietu kuuntelee hyvä tuuli suupielessään ja hänen silmänsä ovat naulattuina rovastin suureen avonaiseen suuhun, missä punainen kieli liikkuu ja liikkuu. Se rovastin avonainen suu on hänestä kuin sepän punainen ahjo, mistä kipunat joka suunnalle tuiskuvat.

”K.A. Järven naturalistinen romaani näyttää maaseudun olosuhteiden ankaruuden, köyhyyden, paikallistason vallankäytön ja tilattoman ’liikaväestön’ oikeudettoman aseman useimpia muita ’kansankuvauksia’ raadollisemmin. *Loisen* lukeminen on virkistävää juuri siksi, että sen päähenkilö ei pöde Saarijärven Paavon rikollista nöyryyttä eikä romaanissa näy jälkeäkään maaseutuyhteisöjen idealisoinnista ja typerän hyväuskoisesta luottamuksesta lakiin, oikeuteen tai kristilliseen moraaliin.”

– Markku Eskelinen: *Raukoilla rajoilla. Suomenkielisen proosakirjallisuuden historiaa*, Siltala 2016

9 789522 156471 >